Справа «Перна проти Італії»
(Perna v. Italy)

У рішенні, ухваленому 6 травня 2003 року у справі *«Перна проти Італії»,* Суд постановив, що:

- не було порушення ч.1, 3 «d» ст. 6 Конвенції;
- не було порушення ст. 10 Конвенції.

Обставини справи

Заявник, Джанкарло Перна, є журналістом за фахом, народився 1940 року й зараз проживає у Римі.

21 листопада 1993 року у одній з італійських щоденних газет було опубліковано його статтю про п. Джанкарло Казеллі, котрий обіймав на той час посаду державного прокурора у м. Палермо. Відповідна стаття вийшла під назвою «Казеллі – суддя з білою чуприною» та містила підзаголовок «Католицький вишкіл, комуністична войовничість як у його друга Віоланте...» Спочатку у статті містилась критика політичної запеклості п. Казеллі, зокрема зазначалось про його «троїсту присягу на вірність Богу, Закону та Botteghe Oscure» (раніше так називалось приміщення Італійської комуністичної партії, тепер у ньому знаходиться штаб Демократичної партії лівого крила). У статті також містились звинувачення п. Казеллі в участі у плані, спрямованому на здобуття контролю над усіма міськими офісами державних прокурорів у Італії через використання інформації, надаваної навмисно завербованим для цієї мети злочинцем Т. Бускеттою. Як зазначалось у статті, вказана операція була спрямована п. Казеллі на те, щоб зруйнувати політичну кар'єру п. Джуліо Андреотті, колишнього Прем'єр-міністра Італії, шляхом звинувачення його у пособництві в діяльності мафіозної організації. Як вказувалось, п. Казеллі при цьому усвідомлював, що буде змушений закрити справу за браком доказів.

10 січня 1996 року, за підсумками розгляду справи, порушеної за заявою п. Казеллі, Окружний суд м. Монзи визнав заявника й керівника відповідної газети, в якій було надруковано цю статтю, винними у вчиненні злісного наклепу. їх було оштрафовано на 1 500 000 й 1 000 000 лір відповідно (приблизно 775 та 515 евро) та зобов'язано компенсувати шкоду й судові витрати в розмірі 60 000 000 лір (приблизно 31 000 евро), а також опублікувати рішення суду в газеті. П. Перна оскаржив це рішення. 28 жовтня 1997 року апеляційний суд м. Мілана відмовив у задоволенні апеляційної скарги заявника. Цей суд, зокрема, постановив, що фрагмент тексту, у якому йшлося про «присягу на вірність», мав наклепницький характер, оскільки він вказував на залежність діяльності п. Казеллі від вказівок політичної партії. Стосовно тексту, в якому містились зауваження на виконання паном Казеллі своїх службових обов'язків, апеляційний суд зазначив, що відповідні заяви були особливо дифамаційними, оскільки вони не підтверджувалися жодними доказами. Згаданий суд також постановив, що не було необхідності розглядати докази, котрі заявник намагався навести під час розгляду справи, оскільки заяви про політичну лояльність п. Казеллі до комуністичної партії та про використання ним інформації від завербованої особи у провадженні проти п. Андреотті не були неправдивими, а отже, відповідні докази не мали значення для справи. Касаціний суд Італії залишив у силі рішення апеляційного суду.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував, що національні судові інстанції порушили його право захищати себе особисто, оскільки відмовилися прийняти від нього докази. Заявник далі скаржився на порушення його права на свободу вираження поглядів як за суттю рішень національних судів, так і в частині згаданих процесуальних обмежень його права на захист.

Суд зазначив, що питання про прийнятність доказів є предметом регулювання національного права. Відтак завдання Суду полягало у тому, аби оцінити загалом судовий процес, що мав місце у справі, на предмет його справедливості, включаючи також і питання про прийняття національними судами доказів.

Суд зазначив, що докази (дві газетні статті), які заявник бажав надати суду, та проведення у суді допиту п. Казеллі, чого домагався п. Перна, мали за мету підтвердити правдивість саме тих заяв, котрі, на думку національних судів, не були наклепницькими. Суд погодився з національними судами, що на підставі згаданих доказів не можна було б встановити факти порушення паном Казеллі вимог неупередженості, незалежності та об'єктивності, що ставляться до кожного службовця Державної юридичної служби.

Заявник не намагався довести правдивість своїх заяв, навпаки, він наполягав на тому, що не повинен підтверджувати правдивість висловлених ним критичних суджень.

Тому Суд постановив, що судове провадження, котре мало місце у справі заявника на національному рівні, не може бути визнано несправедливим в частині вирішення питання щодо прийнятності доказів.

Суд зазначив, що засудження заявника за дифамацію безсумнівно є втручанням у його право на свободу вираження поглядів. Таке втручання було передбачено нормами Кримінального кодексу Італії та Законом «Про пресу» від 8 лютого 1948 року, а також воно було спрямоване на досягнення законної мети, а саме – на захист репутації та прав інших осіб. Стосовно питання про те, чи було згадане втручання необхідним у демократичному суспільстві, Суд зважив за необхідне визначити, чи національні органи, вирішуючи питання про засудження заявника за наклеп, належним чином скористалися наданою їм свободою розсуду. Суд підкреслив, що було важливо як оцінити статтю загалом, так і вивчити її зміст у деталях.

Суд вказав, що заявник не обмежив своїх заяв зазначенням лише того, що п. Казеллі приховано чи явно виражав політичні переконання, котрі змушували сумніватися в неупередженому виконанні ним своїх службових обов'язків. Суд погодився з національними судами у тому, що загалом зміст статті свідчив про рішуче намагання автора донести до громадськості цілком однозначну думку про те, що п. Казеллі навмисно вдавався до зловживання владою, беручи участь у плані Комуністичної партії Італії, з метою здобуття контролю над усіма міськими державними прокурорами в Італії. У цьому контексті вираз на зразок «присяга на вірність» набував символічного значення. Суд знову повернувся до попередньо встановленого факту у цій справі, звертаючи увагу на те, що заявник жодного разу не намагався довести правдивість своїх заяв, а навпаки, наполягав на тому, що він не повинен обґрунтовувати правдивість висловлених критичних міркувань. Зважаючи на вищевикладене, Суд вирішив, що засудження заявника за наклеп та обрана національними судами міра покарання не були непропорційними до мети, на досягнення якої вони були спрямовані. Суд також зазначив, що аргументи національних судів, викладені на обгрунтування своїх рішень у справі, були належними та достатніми. Тому втручання у право на свободу вираження поглядів можна було визнати, на думку Суду, необхідним у демократичному суспільстві.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.